

สตรีกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

นางเยาว์ ชัยเสรี

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 ได้กล่าวไว้ในหัวข้อ “แนวทางการพัฒนาหลัก” ข้อ 3.8 ว่า¹

“3.8 วางแนวทางการพัฒนาเสถียรภาพทางสังคมของชาติให้มั่นคงยิ่งขึ้น ในการนี้จะมีการวางแนวทางการพัฒนาเพื่อความมั่นคง เพื่อแยกให้เห็นปัญหาความมั่นคงปลอดภัยของชาติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดแนวทางแก้ไขทั้งในภาวะฉุกเฉินและในระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีแนวทางเสริมสร้างฐานะของสตรีและเยาวชนให้มีบทบาทต่อการพัฒนามากขึ้น....”

นอกจากนั้น ได้ขยายความเกี่ยวกับบทบาทของสตรีในการพัฒนาประเทศ² พอสรุปได้สั้น ๆ ว่า สตรีก็มีความสำคัญ เพราะมีจำนวนครึ่งหนึ่งของประชากรของประเทศ และอยู่ในวัยทำงานประมาณ 11 ล้านคน แต่มีปัญหาว่าในด้านโอกาสทางการศึกษาและโอกาสทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพนั้น สตรียังมีโอกาสน้อยกว่าชาย

การเน้นบทบาทของสตรีให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น แผนพัฒนาฉบับที่ 4 ได้วางแนวทางเร่งรัดให้มีการให้การศึกษาแก่สตรีในชนบทให้มีส่วนร่วมในการ

1 แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2520-24, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, หน้า 51

2 Ibid., หน้า 321-323

พัฒนากิจกรรมของท้องถิ่น ให้การศึกษาอบรมแก่สตรีในรูปการศึกษานอกโรงเรียนให้มีการจ้างแรงงานหญิงเพิ่มขึ้นในหน่วยงานของรัฐ ให้การฝึกอาชีพ ให้แก้ไขกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองแรงงานสตรี และเพิ่มโทษทางอาญาแก่ผู้ล่วงละเมิดขู่ข่มขู่ และชักนำสตรีไปในทางที่ผิด

แผนงานในระยะสั้น จะมีการอบรมสตรีในส่วนภูมิภาคในเขตพัฒนาทั้งชั้นพื้นฐาน ชั้นกิจกรรมต่อเนื่อง ชั้นการฝึกอบรมอาชีพ รวมทั้งฝึกอบรมเยาวชนสตรี รวมจำนวนประมาณ 93,000 คน ส่วนระยะปานกลางและระยะยาวสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมฯ จะร่วมกับกรมการพัฒนาสตรีและเด็ก ดำเนินการต่อไป

ก่อนที่จะพิจารณาว่าสตรีไทยมีบทบาทอย่างไรในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เราจะดูว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในระยะแผนที่ 1 - แผนที่ 3 เป็นอย่างไร การวางเป้าหมายของแผนพัฒนาฉบับที่ 4 มีอย่างไร แล้วจึงจะพิจารณาว่ามีปัจจัยทางเศรษฐกิจอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสตรีมีบทบาทอย่างไรบ้างที่จะช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 3 (2504 - 2519)

แผนพัฒนาฉบับที่ 1 และฉบับที่ 2 (2504 - 2514) ได้กำหนดแนวทางการลงทุน เน้นการบูรณะและเสริมสร้างบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นส่วนรวม เป็นลำดับแรก บริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจได้แก่ ระบบข่ายทางหลวง เขื่อนพลังน้ำ เพื่อการชลประทาน พลังงานไฟฟ้า บริการขั้นพื้นฐานทางสังคมอื่น ๆ ผลที่ปรากฏจากการดำเนินงานตามแผนที่ 2 ฉบับนี้ ทำให้ผลิตผลรวมของประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉลี่ยร้อยละ 7.2 ต่อปี ข้อบกพร่องของแผนพัฒนาฉบับที่ 1 และ 2 อยู่ตรงที่ว่า จากการเสริมสร้างบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้เคียงสิ่งเหล่านี้สามารถใช้ประโยชน์จากบริการเหล่านี้ มาเพิ่มผลผลิตและรายได้ของตนมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทและอยู่ในที่ห่างไกล ทำให้เกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศ การกระจายรายได้ไม่เป็นธรรม เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนา

ตารางที่ 1, 2 และ 3 แสดงความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชาชนในเมืองและชนบทและตามภาคต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนของครัวเรือนตามชั้นของรายได้รวม พ.ศ. 2516

ชั้นของรายได้ (บาท)	ทั่วประเทศ	เมือง	ชนบท
ต่ำกว่า 3,000 บาท	1.4	0.1	1.8
3,000-6,000	20.8	0.7	27.8
6,000-9,000	15.9	1.6	20.1
9,000-12,000	10.2	2.4	12.3
12,000-15,000	10.5	8.6	9.5
15,000-18,000	6.4	7.4	5.5
18,000-24,000	13.8	19.3	10.0
24,000-30,000	7.8	17.2	5.4
30,000-36,000	5.2	11.9	3.7
36,000-48,000	4.3	12.5	3.0
48,000-60,000	1.8	7.2	0.6
60,000 ขึ้นไป	1.9	12.1	0.3

ที่มา : สถิติเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย, 2519

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจฯ ตารางที่ 17, หน้า 42

ตารางที่ 2 สัดส่วนของครัวเรือนตามชั้นของรายได้ 2156 จัดลำดับใหม่

ชั้นของรายได้ (บาท)	ทั่วประเทศ	เมือง	ชนบท
ต่ำกว่า 18,000	65.2	20.8	77.0
18,000-60,000	32.9	67.1	22.7
ตั้งแต่ 60,000 ขึ้นไป	1.9	12.1	0.3

ที่มา : คัดแปลงจากตารางที่ 1

ตารางที่ 3 รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลตามราคาประจำปี 2515, 17 และ 19

(บาท)

ท้องถิ่นของประเทศ	2515	2517	2519
ทั้งประเทศ	4,257	6,622	7,541
กรุงเทพมหานคร	12,560	18,127	20,011
ภาคกลาง	5,947	9,357	11,373
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,771	2,807	3,141
ภาคเหนือ	2,990	4,913	5,471
ภาคใต้	4,270	6,453	7,237

ที่มา : สถิติเศรษฐกิจและสังคมฯ หน้า 8-18

ตารางที่ 2 จัดทำขึ้นโดยสมมติว่า ผู้มีรายได้ต่ำกว่า 18,000 บาท ลงมาถือว่าเป็นผู้มีรายได้ต่ำ รายได้ 18,000-60,000 บาท เป็นผู้มีรายได้ปานกลางและตั้งแต่ 60,000 บาทขึ้นไป เป็นผู้มีรายได้สูง

เมื่อจัดลำดับใหม่แล้ว ปรากฏว่า ประชากรในเมืองมีผู้มีรายได้ระดับปานกลางมาก คือมีอยู่ 67.1% แต่ในชนบทนั้นมีผู้มีรายได้ต่ำมาก คือ 77.0% และในชนบทซึ่งมีความแตกต่างระหว่างรายได้สูง เพราะมีรายได้ระดับสูงไม่ถึง 1% (คือมีเพียง 0.3%)

ตารางที่ 3 แสดงถึงความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลระหว่างภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย จากตารางจะเห็นว่า ในปี 2519 ประชากรของกรุงเทพมหานครมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงถึงปีละ 20,011 บาท ในขณะที่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเพียง 3,141 บาทต่อบปี

การที่มีรายได้แตกต่างกันมากเช่นนี้ ทำให้เกิดปัญหาความไม่สมดุลของการพัฒนา ปรากฏว่า ความเจริญมาหนาแน่นอยู่แต่เฉพาะในกรุงเทพมหานคร หรือเฉพาะผู้ที่อยู่ในเมืองเท่านั้น

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515-19) นั้น นอกจากจะเน้นการปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ขยายขีดความสามารถของการผลิต และเพิ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติโดยส่วนรวมแล้ว ยังเน้นจุดหมายไปที่การเพิ่มมาตรฐานในด้านการกระจายรายได้ และหันมาให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาสังคมมากขึ้น โดยเน้นถึงการยกฐานะความเป็นอยู่ของคนในชนบท โดยมีแนวทางการดำเนินงาน คือ

(ก) ลดอัตราการเพิ่มของประชากรจาก 3.0 เป็น 2.5 เพื่อลดภาวะทางเศรษฐกิจสำหรับครอบครัวที่ยากจนในระยะยาว

(ข) กระจายบริการของรัฐด้านเศรษฐกิจและสังคมสู่ชนบทมากขึ้น โดยให้ทั้งบริการทางเศรษฐกิจที่สนับสนุนและเพิ่มผลผลิตทางเกษตรอันได้แก่ การชลประทาน การจัดที่ดิน และปรับปรุงที่ดิน สินเชื่อเพื่อการเกษตร เป็นต้น นอกจากนั้น ก็กระจายบริการสาธารณสุขและการบริการด้านสังคมไปสู่ชนบทมากขึ้น ได้แก่ การจัดหาน้ำสะอาด การประกอการไฟฟ้า การศึกษา และการสาธารณสุข

(ค) การให้โอกาสประชาชน ได้ใช้ประโยชน์จากบริการของรัฐอย่างทัดเทียมกัน ได้แก่การบริการ การรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปของสถาบันการเกษตร การให้สินเชื่อการเกษตร และการบริการเกี่ยวกับระดับราคาสินค้าเกษตร เป็นต้น

ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 3 นี้ ได้เกิดเหตุการณ์ผันผวนทางเศรษฐกิจของโลก กล่าวคือ มีการลดค่าของเงินดอลลาร์ ระดับราคาสินค้าสำคัญและวัตถุดิบในตลาดโลกมีราคาสูงขึ้นอย่างมาก ตลอดไปจนถึงน้ำมันดิบ ซึ่งมีราคาสูงขึ้นถึง 4 เท่าตัว ในระยะปี 2514 - 2519 นี้ จึงเป็นภาวะที่เศรษฐกิจทั่วโลกอยู่ในระยะชะงักงัน และภาวะเงินเฟ้อ

การผันแปรของภาวะทางเศรษฐกิจนี้ มีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างแน่นอน ระดับราคาเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ย 12.5% ต่อปี เมื่อเทียบกับ 3% ต่อปี ในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 2 การลงทุนภายในประเทศก็ซบเซา อัตราการเพิ่มของการสะสมทุนถาวร = 5.2% ต่อปี เทียบกับ 9.5% ต่อปี ในระยะของแผนที่ 2 ผลที่ตามมาคือปัญหาการว่างงานและการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริงมีอัตราต่ำกว่าเป้าหมาย

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริง กับที่วางแผนไว้
(2515-2519)

การขยายตัว	ตามแผน	ที่เป็นจริง
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ	7.0	6.2
รายได้ต่อบุคคล	4.5	3.3
ผลผลิตสาขาเกษตร	5.1	3.9
ผลผลิตสาขาอุตสาหกรรม	8.0	8.6
การส่งออก	7.0	14.0
การนำเข้า	2.8	11.5

ที่มา : แผนพัฒนาการเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 4 หน้า 7

มีสิ่งที่น่าสนใจจากตารางที่ 4 ก็คือ อัตราการขยายตัวของ การนำเข้า สูงกว่าเป้าหมายมาก กล่าวคือ มีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ย 11.5% ต่อปี ในขณะที่วางแผนไว้ให้เพิ่มเฉลี่ยปีละ 2.8% เท่านั้น ในที่นี้จะคู่ต่อไปในตารางที่ 5 ว่าส่วนประกอบของการนำเข้ามีอะไรบ้าง ตารางที่ 5 สิ้นค่านำเข้า พ.ศ. 2515-2519 (ล้านบาท)

สินค้านำเข้า	2515	2516	2517	2518	2519
สินค้าเพื่อการบริโภคและวัตถุดิบเพื่อผลิต- สินค้านำบริโภค	11,605	15,593	19,725	19,173	23,928
สินค้าใช้เป็นทุนและวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้านำ สินค้านำเข้าอื่นๆ (รวมน้ำมันปิโตรเลียมและ เชื้อเพลิง)	13,034	17,909	26,828	28,026	28,046
รวมสินค้านำเข้า	6,236	8,682	17,486	19,636	22,126
	30,875	42,184	64,044	66,835	74,000
<u>% ต่อยอดรวม</u>					
สินค้านำเพื่อการบริโภค	38	37	31	29	32
สินค้านำทุน	42	42	42	42	38
อื่นๆ	20	21	27	29	30

ที่มา : กัดแปลงจาก สถิติเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย 2519, ตารางที่ 21 หน้า 50

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า ผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้นจริงจะไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ส่วนใหญ่ แต่เป้าหมายด้านการลดอัตราการขยายตัวของประชากรก็ยังได้ผล ผลงานด้านนี้มีผล สำเร็จถึง 97% ของเป้าหมายที่วางไว้ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การลดอัตราการขยายตัวของประชากร

	เป้าหมาย	ที่เป็นจริง
ลดอัตราการขยายตัวของประชากรในปี 2519 เหลือ	2.5%	2.6%
จำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัว (2515-2517)	1,975,000 คน	1,908,000 คน

ที่มา : แผนพัฒนาการเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 4 ตารางที่ 2, 3 หน้า 9

เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวนั้น เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าสตรีนิยมและให้ ความสนับสนุนการวางแผนครอบครัวมากกว่าชาย และเป็นผู้ใช้บริการนี้มาก จึงอาจกล่าว ได้ว่า สตรีมีบทบาทในการช่วยให้โครงการลดอัตราการขยายตัวของประชากรบรรลุ เป้าหมาย

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 4 (2520 - 2524)

เพื่อแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคของรายได้ของประชาชน ความไม่สมดุลในการพัฒนา ปัญหาเงินเพื่อและปัญหาเศรษฐกิจชะงักงัน แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 จึงมุ่งในเรื่องต่อไปนี้

(1) การฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยการมุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ภายในประเทศ รักษาระดับราคามีให้เคลื่อนไหวสูงมากจนทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ รักษาฐานะ เงินทุนสำรองระหว่างประเทศ เพื่อสนับสนุนความมั่นคงทางเศรษฐกิจและภาวะการลงทุนใน ประเทศให้มั่นคงด้วย

(2) การลดช่องว่างในฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในหมู่ประชากรให้ลดน้อยลง โดยให้มีการกระจายรายได้และยกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวนาชาวไร่ผู้ใช้แรงงาน

(3) การลดอัตราการขยายตัวของประชากร ปรับปรุงคุณภาพประชากร และเพิ่ม
การทำงานในประเทศ

(4) การบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลัก และสิ่งแวดล้อมชาติ อัน
ได้แก่การจัดรูปที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และแหล่งแร่ ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด

(5) การสนับสนุนขีดความสามารถในการป้องกันประเทศ โดยมุ่งพัฒนาทรัพยากร
ที่จำเป็นต่อการป้องกันประเทศ

อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เป็นเป้าหมายของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 4 มีดังนี้

ตารางที่ 7 อัตราการขยายตัวตามเป้าหมาย (2520-2524)

การขยายตัว	เป้าหมาย
ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ	7.0
รายได้ต่อบุคคล	ไม่มีตัวเลข
ผลผลิตสาขาเกษตร	5.0
ผลผลิตสาขาอุตสาหกรรม	9.6
การส่งออก	13.7
การนำเข้า :	
สินค้าเพื่อการบริโภค	0.7
วัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าบริโภค	5.4
สินค้าทุน และวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าทุน	7.5
น้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	7.7

ที่มา : แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฯ ฉบับที่ 4 หน้า 37-43

เป้าหมายตามแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 4 นี้ จะได้ผลตามนี้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัย
ทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งจะนำมากล่าวต่อไป และ

เราจะพิจารณาควบคู่กันไปด้วยว่า บทบาทของสตรีไทยในปัจจุบันมีส่วนทำให้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เหล่านี้มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงไร

บทบาทของสตรีไทยกับการขยายตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในทางทฤษฎี ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติ

ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น คินดี แล่งแร่ น้ำมัน ป่าไม้ สัตว์น้ำ ย่อมมีโอกาสที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นมาใช้เพื่อพัฒนาประเทศได้ดีกว่าประเทศที่ขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ค้นพบแหล่งทรัพยากรที่สำคัญ เช่น แหล่งน้ำมัน แร่ดีบุก ทองแดง เหล็ก ย่อมจะพัฒนาประเทศได้เร็วมาก

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรอย่างเดียวไม่ช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจได้ผลดี สิ่งสำคัญคือการรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนรวมมากที่สุด ดังนั้นความรู้ที่จะเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ในทางชลประทาน การจัดรูปและปรับปรุงที่ดิน จะทำให้มีที่ดินเพื่อการกสิกรรมเพิ่มขึ้น เกษตรกรที่สนใจในวิทยาการใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ในการเพาะปลูกของตน จะช่วยเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้น

สตรีไทยมีบทบาทในด้านนี้ โดยการอบรมสั่งสอนสมาชิกในครอบครัวให้รู้จักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ให้เป็นคนขยันขันแข็งมีความกระตือรือร้นที่จะใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ครอบครัวมีอยู่ในทางที่จะก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้น สตรีไทยสามารถจะทำเช่นนั้นได้ เพราะในสังคมไทยนั้น สตรีมีหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นผู้อบรมบ่มนิสัยของสมาชิกในครอบครัว

2. ทรัพยากรมนุษย์ และผลิตภาพ

ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรมนุษย์หรือแรงงานจะช่วยให้การพัฒนาได้ผลตามเป้าหมาย ประเทศต้องการแรงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ แรงงานที่มีคุณภาพหมายถึง

7 ไพรัช กฤษณมित्र พัฒนาเศรษฐกิจเบื้องต้น สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ หน้า 16-91

8 อาน นละจิต บทบาทของแม่บ้านในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กันยายน 2618 หน้า 9

แรงงานที่มีความชำนาญ มีความรู้ มีความสามารถอื่นที่ทำให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาประสิทธิภาพของทรัพยากรมนุษย์ มีหลายประการ⁹ คือ

1. จัดอุปกรณ์และจัดบริหารทางด้านสุขภาพ ของประชาชน เพื่อให้ประชาชน มีร่างกายแข็งแรง มีอายุยืน
2. จัดให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับงานที่ทำอยู่
3. จัดให้มีการศึกษาตามระบบ
4. จัดการศึกษาผู้ใหญ่ รวมทั้งการศึกษานอกระบบโดยเฉพาะการศึกษาค้น คว้าทางเกษตรกรรม
5. จัดให้บุคคลมีโอกาสที่จะเปลี่ยนงานได้โดยสะดวก โดยเฉพาะคือการเปลี่ยนจาก งานด้านเกษตรกรรมไปทำงานด้านอุตสาหกรรม

สตรีไทยสามารถจะช่วยการพัฒนาในขั้นนี้ได้ คือการช่วยให้ครอบครัวมีสุขภาพ อนามัยดี หากแม่บ้านดูแลสุขภาพใส่ต่ออาหารการกิน เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนความเป็นอยู่ ของสมาชิกในครอบครัวแล้ว ก็จะทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสุขสบายทางกาย เป็นการ เพิ่มคุณภาพของประชาชน ทำให้มีประสิทธิภาพในการผลิตสูง

เมื่อพิจารณาทางด้านปริมาณของแรงงานที่ทำงานในระบบเศรษฐกิจ เราจะจำแนก กำลังแรงงานตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ โดยจะถือเอาระดับการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการจำแนก แรงงานที่มีความรู้ความชำนาญ กับแรงงานที่ไม่มีความรู้ความชำนาญ ในที่นี้ จัดเอาผู้ที่จบการ ศึกษาในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าเป็นแรงงานที่ไม่มีความรู้ความชำนาญ ส่วนผู้ที่จบการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่าเป็นแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญ

ตารางที่ 8 อัตราส่วนการกระจายของกำลังแรงงานจำแนกตามระดับการศึกษา (2517)

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ	ชาย	%	หญิง	%	รวม	
ประถมศึกษาและต่ำกว่า	7,389,350	48.2	6,615,540	43.2	14,004,890	91.4
มัธยมศึกษาและสูงกว่า	861,920	5.6	448,040	3.0	1,309,960	8.6
รวม	8,251,270	53.8	7,063,580	46.2	15,314,850	100

ที่มา : คัดแปลงจาก "ผลการสำรวจแรงงานทั่วประเทศ" สำนักงานสถิติแห่งชาติ หน้า 11-14

9 Schultz, T.W. "Investment in human capital" American Economic Review, vol. 51 (1961) pp. 1-17.

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนกำลังแรงงานที่เป็นหญิงและที่จัดอยู่ในกลุ่มแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญมีจำนวนน้อยมาก เมื่อคิดเป็นเปอร์เซ็นต์มีเพียง 3% เท่านั้น แต่ถ้านำเอากลุ่มที่เป็นแรงงานไม่มีความรู้ความชำนาญมารวมด้วยแล้ว ก็อาจจะกล่าวได้ว่า สตรีไทยมีส่วนร่วมในกำลังงานของประเทศถึง 46.2% ถ้ากลุ่มที่เป็นแรงงานที่ไม่มีความรู้ความชำนาญได้รับการฝึกอบรมยกระดับขึ้นเป็นแรงงานที่มีความรู้ความชำนาญ ก็จะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ

3 การสะสมทุนและการปรับปรุงวิทยาการใหม่ ๆ

ในปัจจุบันนี้ กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางก็คือ การขยายตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นเป็นผลมาจากกระบวนการสะสมทุน¹⁰ ถ้าการสะสมทุนเพิ่มขึ้น ก็จะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

การสะสมทุนนั้น หมายความว่า การสร้างสิ่งที่เป็นสินค้านั้น เช่น เครื่องจักร โรงงาน และรวมไปถึงการเพิ่มคุณภาพของประชากร เช่น การบริการด้านสุขภาพแก่ประชาชน การให้การศึกษา การฝึกอบรมให้ประชาชนมีความรู้ความชำนาญ มีระเบียบวินัย รวมทั้งการสร้างทุนขึ้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่การสร้างถนนหนทาง การสื่อสาร คมนาคม การไฟฟ้า ประปา พลังงาน นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการค้นพบวิทยาการใหม่ที่จะช่วยให้ผลิตภาพของแรงงานและการผลิตมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

การสะสมทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตนั้นขึ้นอยู่กับ การปรับปรุงวิทยาการใหม่ และการใช้จ่ายใช้สอย การออม และการลงทุนของประชากรในประเทศด้วย ในทางทฤษฎี การปรับปรุงวิทยาการใหม่ และการออมที่เพิ่มขึ้นจะทำให้การลงทุนสามารถขยายตัวเพิ่มขึ้นได้

เราจะเห็นได้ว่า ผลผลิตทางเกษตรจะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการค้นพบวิทยาการใหม่ทางเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเป็นวิทยาการที่ช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพของอุปกรณ์เพื่อ

10 Johnson, H.G. "Towards a generalized capital accumulation approach to economic development" Residual factors and economic growth, Paris, O.E.C.D. (1964) pp. 219-25

การเกษตร เมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดีเป็นต้น นอกจากนี้โครงการชลประทาน การจัดรูปและปรับปรุงที่ดินก็จะทำให้มีที่ดินเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้น

การออมของบุคคลเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญสำหรับการสะสมทุน¹¹ ความสำคัญของการออมนี้อยู่ที่ตรงที่ว่า เงินออมจะถูกนำไปใช้อย่างไรมากกว่าที่จะดูว่ามีการออมเกิดขึ้นหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ถ้ามีการนำเงินออมไปใช้ในโครงการปรับปรุงที่ดินเพื่อการเกษตร หรือในโครงการลงทุนอื่น โดยการนำเงินออมไปฝากสถาบันการเงิน เช่น ธนาคาร และธนาคารได้นำเงินนั้นไปให้ผู้ประกอบการกู้ยืมเพื่อนำไปใช้ในโครงการลงทุนเช่นนั้นแล้ว จะทำให้อัตราการขยายตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นอย่างมาก ตรงกันข้ามถ้ามีการนำเงินออมไปใช้สินค้าอุปโภคบริโภคโดยเฉพาะของฟุ่มเฟือยแล้ว จะทำให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลง

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของสตรีไทยต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในต้นนั้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่า บทบาทของสตรีไทยต่อการใช้วิทยาการใหม่และการจัดจ่ายใช้สอยนั้นยังเป็นปัญหาอยู่ กล่าวคือ

1. สตรีไทยในชนบทยังเคร่งอยู่ในแบบแผนดั้งเดิม ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแบบแผนความเป็นอยู่อย่างนัก นอกจากนี้สตรีไทยในชนบทยังมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตอีกด้วย ในที่นี้จะยกข้อความของศาสตราจารย์อาบ นกะจัต เกี่ยวกับเรื่องนี้¹² "ผู้หญิงแม่บ้านและผู้หญิงที่อยู่ในครัวเรือนเกษตร มีบทบาทสำคัญมากในการตัดสินใจใช้ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ทางการเกษตร มีเกษตรกรรายอยู่หลายรายที่อยู่ในโครงการ ไม่ใช้ปุ๋ยในนาข้าวตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่เกษตรแนะนำ โดยรายงานว่ามียายบ้าง ภรรยาบ้าง ไม่ยอมให้ใช้ปุ๋ยตามอัตราที่เจ้าหน้าที่แนะนำ"

(2) อุปนิสัยในการจัดจ่ายใช้สอยของสตรีไทย ข้อนี้เราจะพิจารณาจากบทความของศาสตราจารย์อาบ¹³ เรื่องเดียวกันนี้ ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของสตรีไทยอีก

11 Lewis, W. Arthur *Development Planning*. Harper & Row, Publishers, New York, 1966 pp. 117-121

12 อาบ นกะจัต op. cit. หน้า 5

13 Ibid. หน้า 3

ประการหนึ่งคือ เป็นผู้ควบคุมการใช้จ่ายของครอบครัว ประกอบกับตัวเลขการนำเข้า จากตารางที่ 5 ที่แสดงไว้ในตอนต้นซึ่งแสดงถึงสัดส่วนของการนำเข้าของสินค้าอุปโภคบริโภค ซึ่งมีอัตราค่อนข้างสูง ทำให้เราจะต้องให้ความสนใจกับข้อเท็จจริงนี้ นอกจากนี้ ตัวเลขของการนำเข้าในระบอบไตรมาศแรกของปี 2521 นี้ เบ็ดเดียวว่า มีการนำเข้าทั้งสิ้นเป็นมูลค่า 4,224 ล้านบาท สูงกว่ามูลค่าการนำเข้าของไตรมาศเดียวกันของปีที่แล้วถึง 1,900 ล้านบาท ยิ่งแสดงให้เห็นถึงอันตรายต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก

ดังนั้น สตรีไทยจะต้องร่วมใจกันประหยัดการใช้จ่าย งดการซื้อของฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะของฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศหันมานิยมใช้และซื้อสินค้าที่ทำในประเทศไทย นำเงินออมไปลงทุนในโครงการลงทุนที่ให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น หรือดำเนินการตามโครงการลงทุนของตนเอง

อย่างไรก็ตาม การที่สตรีไทยทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาช่วยครอบครัวอีกแรงหนึ่งนั้น เป็นสิ่งที่เกิดผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะนอกจากรายได้จะเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้มีครอบครัวสามารถมีการออมเงินด้วย

4. ขีดความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ คือ บุคคลที่มีความคิดริเริ่ม เป็นผู้ที่เกิดค้นสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ หรือสนับสนุนให้มีขึ้น ผู้ประกอบการไม่ใช่ผู้จัดการที่ทำงานประจำ นอกจากนี้เขายังเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อกิจการ ต่อการบริหารงาน และต่อการเสี่ยงภัย ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ เป็นผู้ที่ทำการศึกษาตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรการใช้ทรัพยากร ของชาติให้มีประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด โดยไม่ให้เกิดความสูญเสียในทางเศรษฐกิจเลย ประการสุดท้าย ผู้ประกอบการเป็นผู้ที่นำเงินออกมาใช้เพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ประเทศที่กำลังพัฒนามักมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนผู้ประกอบการ จำเป็นที่จะต้องสร้างบุคคลให้มีขีดความสามารถที่จะเป็นผู้ประกอบการได้ขึ้นมาเป็นจำนวนมาก

สำหรับบทบาทของสตรีไทยในด้านการเป็นผู้ประกอบการนั้นเราจะดูจากตารางที่ 9 จากตารางที่ 9 ถ้าถือว่าการทำงานในฐานะที่เป็นนายจ้าง และทำงานส่วนตัวนั้น อยู่ในฐานะของผู้ประกอบการเราจะพบว่า สตรีไทยที่เป็นผู้ประกอบการมีอยู่ 10.35% ของกำลังแรงงานทั้งสิ้น

การที่จะเพิ่มขีดความสามารถของสตรีไทยให้เป็นผู้ประกอบการนั้น อาจทำได้ยาก เนื่องจากทัศนคติของสตรีไทยต่อการมีส่วนร่วมในสังคมยังไม่ก้าวหน้า มีข้อสนับสนุนจากผลการวิจัย เรื่อง “สะท้อนภาพสตรีไทย”¹⁴ ซึ่งได้กล่าวถึงทัศนคติของสตรีไทยต่อการรับบทบาทของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงในสังคมไว้ว่า “แม่สตรีไทยที่ทำงานจะตระหนักถึงบทบาทในการเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันก็จะยังไม่พร้อมที่จะทำหน้าที่ได้มากนัก เพราะส่วนใหญ่ยังเป็นผู้เคร่งแบบแผน อันเป็นลักษณะของผู้ที่รับการเปลี่ยนแปลงได้ยาก”

ตารางที่ 9 สถานภาพการทำงานของสตรีไทย พ.ศ. 2517

สถานภาพ	จำนวน	% ของยอดรวมกำลังแรงงาน
กำลังแรงงานทั้งสิ้น (ดูตารางที่ 8)	15,314,850	100
นายจ้าง	10,650	.07
ทำงานส่วนตัว	1,575,330	10.28
ลูกจ้างรัฐบาล	256,880	1.68
ลูกจ้างเอกชน	778,650	5.09
ช่วยธุรกิจครอบครัว	2,464,030	16.09

ที่มา : คัดแปลงมาจาก “ผลการสำรวจแรงงานทั่วประเทศ” ๖ หน้า 9-10

5. กิจกรรมของสถาบันของสังคม

ปัจจัยข้อนี้เป็นปัจจัยที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ แต่ก็มีความสำคัญต่อการขยายตัวและการพัฒนาเศรษฐกิจมาก การจัดตั้งและปรับปรุงสถาบันที่เป็นทั้งของรัฐบาลและเอกชน ซึ่งจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างในสิ่งที่ยังขาดอยู่ เช่น การขาดแคลนวิทยาการใหม่ การขาดโอกาสในการทำงาน เป็นต้น

ในขั้นนี้ สิ่งที่เราสนใจที่จะกล่าวถึงก็คือ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นผู้นำของสตรีในการมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว ทรงเป็นผู้ริเริ่มและอุปถัมภ์โครงการพัฒนาหลายโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการพัฒนาอาชีพของสตรีในชนบท ซึ่งมีผลทำให้สตรีเหล่านั้นมีโอกาสทำงาน มีรายได้สูงขึ้น และมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น นอกจากนี้โครงการของสมเด็จพระนางเจ้าฯ มีคุณค่าอย่างมาก เนื่องจากมีหลักการ

14 ชัคติยา ภรรณสุต, ทองศรี กำภู ณ อยุธยา, สนิ่ กมลนาวัน **สะท้อนภาพสตรีไทย** สมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ พ.ศ. 2519 หน้า 72

ที่สำคัญ คือเน้นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ตัวอย่างเช่น โปรตุเกสให้ส่งเสริมการทอผ้าไหมมัดหมี่ทางภาคอีสาน ส่งเสริมการทอผ้า ทำกระเป๋ากักสาน ทอเสื่อพื้นเมืองทางภาคใต้ การทอผ้าฝ้าย ผ้าขาวม้า และปั้นตุ๊กตาไทยในภาคกลาง และการทอผ้ายกดินจก ในภาคเหนือ

นอกจากนั้น เมื่อเสด็จไปในที่ใด ก็โปรดให้เจ้าหน้าที่ทางด้านการเกษตรไปด้วย เพื่อแนะนำเกี่ยวกับการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และโภชนาการ แก่ประชาชนในชนบทด้วย นับว่าสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจอย่างเอนกอนันต์

สมาคมสตรีและกลุ่มสตรีทั่วประเทศ ซึ่งมีอยู่มากมายหลายกลุ่ม ก็มีโครงการพัฒนาอาชีพแก่สตรีอยู่หลายแห่ง นับว่ามีส่วนช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจบรรลุเป้าหมายด้วย

สรุป

ความสำคัญของสตรีต่อการพัฒนาประเทศเป็นสิ่งที่ไม่มีผู้ใดปฏิเสธ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 4 ก็วางมาตรการและแนวทางการพัฒนาสตรีไว้ด้วย โดยมีโครงการที่จะดำเนินการหลายโครงการในส่วนของสตรีมีบทบาทที่อยู่แล้ว ซึ่งได้แก่การมีทัศนคติต่อการวางแผนครอบครัว การทำงานนอกบ้านเพื่อช่วยเพิ่มรายได้ของครอบครัว

อย่างไรก็ตาม ยังมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขอีกหลายประการเพื่อเพิ่มคุณภาพของสตรีไทยให้มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ได้แก่

1. เปลี่ยนแบบแผนการใช้จ่ายใช้สอย ให้ลดการซื้อของฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ
2. เปลี่ยนทัศนคติหันมานิยมและใช้สินค้าไทย
3. เปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการใช้เงินออม ให้หันมาใช้เงินออมเพื่อโครงการลงทุน
4. สร้างขีดความสามารถในการเป็นผู้ประกอบการ โดยให้ความกระตือรือร้นที่จะได้รับความรู้ใหม่ๆ มีโอกาสได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสการลงทุน
5. เปลี่ยนทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ให้สตรีในชนบทตระหนักว่า หญิงและชายนั้นมีความรับผิดชอบต่อการปรับปรุงสังคมให้ดีขึ้น เหมือน ๆ กัน ดังนั้นสตรีจึงควรร่วมเป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้านหรือกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ได้